List 10. **NOVICE** Tečaj XXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 11. marca 1863.

Ss. Cirilu in Metodu.

9. marca.

Slovansko zemljo krije oblak temote,
Očetje naši v smrtni senci spijo.
Jim zvezdic jasnih žarki ne svetijo
V ti strašni noči — v grozni noči zmote.

Bogá sinovi ne poznajo Slave;
Pozlačene scer zidajo hramove,
Al v njih častijo krive le bogove,
Ž njih dviga se malikom dim v višave.

Triglav s človeškim rodom gospoduje;
Perunu silnemu se ogenj pali;
Se Ladi, Živi koljejo živali;
Kar trta dá, se Kurentu daruje.

Kak dolgo bodo sini, Oče mili,
Od tebe v zmoti ločeni živeli,
Lažnjivim bogom pesmi slave peli,
Okol altarjev častne vence vili?

Sej stal na Golgati je križ visoki
Za svet vesoljni. Tudi za Slovane
So krvavele Tvoj'ga sina rane,
Njih grehe spirali krvi potoki.

Narodi drugi križ že Tvoj častijo,
Poznajo že Mesija blágo rojstvo,
Te molijo, o trikrat sveto Trojstvo,
Vstajenja srečnega se veselijo.

Pa zjasni lice si moj narod dragi,
Naj se veselja srce tvoje taja,
Ker za-te solnce lepših časov vshaja,
Se bližajo že dnovi srečni — blagi.

Ciril in Metodi, možaka častita,
Nevtrudno v dežele slovanske hitita.
Oblake želita neverstva pregnati,
Luč vere narodom slovanskim prižgati.
Možaka častita Ciril in Metod
Slovanski osrečiti hočeta rod.

Ne strašita truda se težkega dela,
V kraje neznane hitita vesela.
Le dalje, le dalje čez hribe, doline,
Po trnjevih potih čez gole strmine!
Možaka častita Ciril in Metod
Slovanski osrečiti hočeta rod.

Zdaj tuga in skrb spremení se v veselje
Spolnujejo njima presrčne se želje,
Ker znamenje križa Slovan že objema,
In Kristusa vero in krst že prejema.
Možaka častita Ciril in Metod
Osrečila blagi slovenski sta rod.

Al Kristusa vera nikoli ne mine,
S spomina beseda pa ustmena zgine:
Zatoraj pa blagovest sveta dva brata
Slovanom v besedi slovanski podata.
Možaka častita Ciril in Metod
Osrečila blagi slovenski sta rod.

Oblak beží — nebó se kaže jasno,
Na njem pa sije solnce sreče krasno.
Maliki studni v prahu zdaj ležijo,
Ostanki njih v valove se valijo.

Slovani hrame Večnemu gradijo,
Altarji Njemu sveti se bliščijo,
Na Njih presveto Jagnje se žrtvuje,
Oblak kadila k nebu se dviguje.

V hramovih pojejo kršanstva sini:
„O trikrat Slava, Tebi Trojedini,
Da je dobrota Tvoja noč pregnala,
V srcih naših novo luč prižgala!“

„Vidva, ki vzeta v rajske sta višave,
Ozrita se na zemeljske nižave!
Nikar otrok nas svojih ne pustita,
Pri viru milosti za nas prosita!“

J. Bilc.

Matica slovenska,

ti, že zdavnej zaželjena in našemu slovstvu toliko potrebna, osnovaj se velečastnemu današnjemu prazniku na večni spomin!

Gospodarske stvari.

Zmlete kostí.

Po nemškem Pet. Nik. Feuser-a.

(Konec.)

Zmlete kostí iz fabrike Češkotove so prav dobro blago, in če bi se v njem kaj premenilo, bi želeli, da bi bilo le še nekoliko drobneje.

Po skušnjah najveljavniših kmetovavcov 1 cent koščene moke take dobre baže kakor je Češkotova, zaleže toliko kolikor 25 do 30 centov najboljega navadnega gnoja.

Opuščam zdaj vse drugo in rečem le to, da treba je gospodarjem skrbeti, da spravijo koščeno moko v nekako gnjijenje, ker to storí, da je moč takega gnoja silna in hitra.

Po mojih skušnjah se naredí to najbolje tako-le:

Iz suhe prstí, zmešane s pepélom ali drobno šoto, naredi visok kùp, kêglu podoben; potlači kùp nekoliko na vrhu in naredi potem luknjo v njega, v ktero vsuj koščeno moko, polij jo potem z močno gnojnico ali scavnico tako, da je skoz in skozi vlažna (mokra): potem pokrij kup še z gnojem in tudi z vejami, da kuretina kupa ne izbrska. Tako naj ostane kup 2 do 3 tedne; zdaj se bo vse do dobrega sprstenilo. Vsa ta zmes naj se pomeša potem s pepelom ali s smetmí, da se lahko po polji poseje (raztrosi).

Koliko se je pri tem kupu druzih stvarí dodalo koščeni moki, dobro prerajtaj, da veš potem, koliko te mešanice poseješ na 1 oral (joh) poljá. Posejati ali raztrositi pa moraš to zmes natanko tako, da je ne pride na eno mesto veliko, na drugo malo, zakaj to bi storilo, da na unem bi žito ali kak drug sadež polegel, na tem pa bi zemlja nerodovitna ostala.

Zdaj bodem še na 3 vprašanja odgovoril: kdaj, kako in kje se koščena moka rabi z največim pridom?

S koščeno moko naj se za navadno ne gnojí žitu kakor se gnojí z navadnim gnojem, ampak s semenom vred naj se povleče in tako naravnost sadežem, krompirju, pesi, repi, sočivju itd. v dotiko spravi.

Če se koščena moka z drugim gnojivom meša, naj se meša s takim, ktero hitro svojo moč razvija kakor je pepel, apno, saje, človeško blato, plesnjive lanéne preše itd.

Koščena moka naj se nikoli s prstjo preveč ne zasuje, ker sicer unanji zrak ne more do nje, da bi hitreje sprstenela.

Zemljišča, kterim se z največim pridom gnojí s koščeno moko, so take, ktere še same nimajo tistih del, ki jih imajo kostí v sebi. Kjer pa je dosti fosfornega apna v zemlji, tam ne gnôji s koščeno moko, pa tudi mokrih zemljišč ne. Najbolj se prileže kostí mrzli, revni, ilovnati zemlji in pa lahki in suhi, najbolje pa takim zemljiščem, ki so bile poprej močirne (mah), pa so že na suho djane; te zemljišča so posebno revne prstenih solí.

Med vsemi sadeži se prileže koščeni gnoj najbolj vsem sadežem, ki se štejejo med korenstvo, kakor krompir, korenje, pesa, repa itd. in pa sočivje; prileže se pa tudi dobro travnikom ali senožetim. Najbolji čas, da se koščena moka potrosi po travnikih, je mesca oktobra in novembra (listopada) to je en mesec pred in en mesec po vseh Svetih, pa tudi mesca aprila (malega travna).

Med žitom na navadnem polji posebno tekne pšenici in ječmenu, na močvirnih (pa vsušenih) zemljiščih pa tekne vsakemu žitu.

Kjer je mah (močirje) že nekoliko obdelan, pa se vendar še požiga, naj se ravná tako-le: Prvo požiganje, po tem naj se pepélu pridá nekoliko koščene moke, pa se vseje rž; potem se vseje ajda ali pa repa: obema še prav dobro tekne. Zlasti je dobro s koščeno moko gnojiti, če vreme ne pripušča požiganja. Da se en oral popolnoma dobro pognojí, se vzame navadno 10 centov drobne in sprstenene koščene moke.

Kako je z govejo kugo na dalje.

Po dopisu c. k. general-komande zagrebške na tukajšno c. k. vlado od 1. dné t. m. goveja kuga v vojaški Granici čedalje bolj pojenjuje in je v nekterih krajih, zlasti v sluinskem, kranjski deželi bližnjem polku, že zadnje dni prosenca ali prve dni svečana popolnoma potihnila.

V turški Bosni pa je goveja kuga v 5 nahijah spet huje divjati začela; zato c. kr. zagrebška generalkomanda, čeravno so nekteri načelniki kordonov in kontumacij za to prosili, ni še dovolila, da bi se na hrvaški meji, ki je proti Bosni še trdno zaprta, kaj polajšalo, in to je prav in treba, dokler ni morivne kuge popolnoma konec.

Na civilnem Hrvaškem je po naznanilu kr. deželnega namestništva goveja kuga popolnoma potihnila.

Sicer pa po teh naznanilih divjajo še mačúh (legar) in pa kozé med ljudmí prav hudo.

Natoroznanske stvari.

Mrtvaška ura.

„Za Božjo voljo, kaj vendar to pomeni? Noč za nočjo me plaši „mrtvaška ura“. Komaj se pozno zvečer vležem, že slišim strašljivo pikanje, in ko se v noči prebudim, zopet mi v uho doní enomerno tolkanje. Ne pomaga ne molitev ne nič!“ — Tako je nedavno govorila neka dekla, preplašena po enomernem tolkanji v steni, kterega je gotovo že marsikdo dragih bravcov slišal.

Tako imenovana „mrtvaška ura“ pa ni samo strah plašljivim deklam, tudi nekterega možaka včasih nekak strah preletí, ako v tihi noči čuje glasni tik, tik. Saj ga pa tudi lahko! „Pri hiši, kjer se oglasi „mrtvaška ura“, bo kmali kdo umrl“ — tako govorí domača pravljica.

Kaj ko bi pogledali, kakošna da je strašna „mrtvaška ura?“

Dognana reč je, da tako imenovana „mrtvaška ura“ ni nič druzega kot mali žužek ali prav za prav njegov črv (larve), ki v lesovji živi. Bolj težavno pa je povedati, kteri žužki ali črvi da so to. Težavno je to, ker takrat živalice ne vidimo, kadar one glasove napravlja, saj je globoko v lesu; ko bi pa do njega rili, omolknil bi koj, in htel bi glasove ponavljati, ako bi ga na dan spravili.

Novejši natoroznanci imenujejo nam malega kukca (Anobium pertinax). Črv malega kukca živí v lesovji in mu je jako škodljiv. Razjé včasih tramove ali drugo leseno orodje popolnoma, da le še površnina cela ostane, tako da se nam na videz zdi, kakor da bi lesu nič ne bilo. Gotovo je, da te živalice pri glodanji napravijo s trdimi čeljustmi nekake glasove, podobne onim, če kdo žepno uro počasi navija. Ravno take glase napravlja tudi drugi veči kukec (Hylotrupes bajulus). Še drugi imenujejo za „mrtvaško uro“ papirnega mola (Termes pulsatorius).

Take živalice tedaj plašijo v tihi noči s svojim enakomernim tolkanjem babjeverce in jim prerokujejo smrt kterega iz hiše. Res, da vsi ti črviči prerokujejo pogin, ali le pogin lesu, v kterega so se vgnjezdili.

„Če „mrtvaška ura“ ni druzega kot tolkanje teh živalic, bi znabiti kdo rekel, kako je pa to, da se to tolkanje večidel le pri bolnikih čuje, ki so za smrt bolni?“

Na to je kaj lahko odgovoriti.

Pri nevarno bolnih je večidel vse mirno in tiho, ker se vse odstrani, kar bi napravilo kak šum ali ropot; tako le je mogoče, da glas male živalice prerije do našega ušesa, glas, kterega podnevi v šumu ne zapazimo. Eden zapazi tolkačo; pové drugemu; vse omolkne in plašljivo posluša, kako se zdaj tù, zdaj tam glasí „mrtvaška ura“. „Zdaj je pa že pri kraji z bolnikom — pravijo — „mrtvaška ura“ mu prerokuje konec, vse naše prizadetje je zastonj.“ Od zdaj pogledujejo bolnika že kot na pol mrtvega, in se včasih ne zmenijo dosti več za-nj. Pri tacih babjevercih res ni čuda, če mala živalica v lesu mnogokrat prerokuje bolnikovo smrt. A. Z.

Nove postave.

O novi štempeljski postavi.

(Dalje.)

Izjemke so sledeče:

Vloge, s kterimi se gosposki oznani samostalna obrtnija svobodna, ali s kterimi se prosi za dovoljenje take obrtnije, za ktero je gosposkinega dopuščenja treba:

v poglavnem mestu na Dunaji od prve pôle 1 gold.,
v drugih mestih, ki imajo 50.000 duš, 4 gold.,
10.000 do 50.000 duš 3 gold.,
5000 do 10.000 duš 2 gold.,
v vseh druzih krajih 1 gold. 50 kr.

Vloge ali prošnje za podeljenje ali priznanje pravice ali oblasti, da se kaj započne ali pridobí, v drugih kakor ravno omenjenih primerljejih, kakor tudi za posamne pridobitne dela, za ktere je treba posebnega gosposkinega dovoljenja, na pr., da se sme imeti očitna muzika za ples; da gostivnice, pivnice, krčme ali oštarije, kavarne smejo ostati čez policijsko uro odprte; da se pogleda vredne reči smejo razpostaviti na ogled; za gimnastične in gledišče kazanja in igre; za koncerte itd., kjer gledavci morajo kaj plačati, od prve pôle 1 gold.

Prošnje za podeljenje, priznanje ali potrjenje privilegijev od prve pôle 3 gold.

Prošnje za podeljenje ali priznanje avstrijskega državljanstva, za podeljenje občinarstva ali za sprejem v občino ali sosesko od prve pôle 2 gold.

Prošnje za razglas očitnih dražb in vloge na civilne sodnije za izdanje izroka (edikta) od prve pôle 1 gold.

Prošnje za liste, da se sme kuhinska sol, tabak in smodnik (strelni prah) vvažati, prevažati in izvažati, od prve pôle 1 gold.

Vloge sodnje, v rečeh neprepirnih, potem v prepirnih, če vrednost prepirne reči presega 50 gold., od vsake pôle 36 kr.,

če pa te vrednosti ne presega, 15 kr.

Napisi ali rubrike od vlog od vsake pôle 15 kr.

Prilogi od vsake pôle 15 kr.

Prošnje za vpis v javne (gruntne) bukve od prve pôle 1 gold. 50 kr.

Napovedi apelacije in revizije zoper sodne razsodbe,

a) če je za razsodbo I. stopnje plačati stanovitna štempeljska pristojbina ne veča od 5 gold. toliko, kolikor imate obe stranki plačati za razsodbo I. stopnje,
b) v vseh druzih primerljejih 10 gold.

Rekursi zoper razsodbe, tukaj omenjene, podvrženi so polovici pristojbine, za napovedi ustanovljene.

Drugi rekursi, to je, pritožbe zoper odloke ali sklepe niže gospóske pred višo, in izredne prošnje za milost v pravdi zavolj prestopkov dohodarskih od prve pôle 1 gold.

Pritožbe ali rekursi zoper razsodbe, ki odmerjajo pristojbino, ako ta

a) ne preseguje 50 gold. od vsake pôle 15 kr.,
b) če preseguje 50 gold., od vsake pôle 36 kr.

Prepisi (kopije):

a) gosposkini, prosti, t. j. nepoverjene (nevidimovane)
   aa) če jih sodnija izdá od vsake pôle 36 kr.,
   bb) če jih izdá kaka druga gosposka, 50 kr.;
b) gosposkini poverjeni (vidimovani) od vsake pôle 1 gold.;
c) ne gosposkini, to je taki, ki jih stranke same naredé, če jih kaka gosposka ali notar poveri, od vsake pôle 50 kr.

Prepisi in izpisi iz domačih zapisnikov za izmero katastralno, ki se izdajo kakor gosposkini in pod gosposkinim poroštvom od vsake pôle 50 kr.

Potne izkaznice (pôsi) za pôsle, obrtnijske pomagače, dninarje, delavce in sploh za ljudí, kterih zaslužek ne preseza navadne dnine, in popotne knjižice (Wanderbücher) 15 kr.

Potne izkaznice za druge ljudí 1 gold.

Opomba 1. Če gré na pismo ali spisek stanovitna pristojbina, tedaj se ima na vsako sledečo pôlo djati štempelj, ki gré na prvo pôlo. Če pa pristojbina za prvo pôlo iznaša več ko 50 kr., dohaja na sledeče pôle samo po 50 kr.

Izneti so:

Prepisi gosposkini, in ob enem gosposkino poverjeni, potem izpisi (extrakti) iz javnih bukev; in duplikati gosposkinih odpravkov, od teh gré za vsako pôlo 1 gold.

Opomba 2. Od vlog, ki se podajajo v dvojnih ali več prepisih, podvržen je drugi in tretji in dalje vsaki primerek

a) v sodnjih rečeh pristojbini od 36 kr.,
b) v drugih „ „ od 50 kr.

Če pa ima glavna vloga manjši štempelj, gré taisti tudi na vse sledeče primerke. (Dal. prih.)

Narodopisne stvari.

Črtice običajev ali navad na Srbskem.

Spisal dr. Janez Podliščekov.

Mislim, da bode drago bravcom „Novic“, ako jim opišem nekoliko življenje junaških Srbov, ki so čez 400 let v hudem turškem robstvu zdihovali in še le v početku našega stoletja težak jarem sužnosti s svojih pleč otresli.

Zgodovina minulih časov nam v svojih listih kaže, da od divjega Turka se junaški narod srbski nič dobrega ni učiti mogel in da druge nobene priložnosti za izobraževanje in omiko do novejših časov imel ni. Kar je v starodavnih časih imel, vzeli so mu vse Turki, kajti njih cilj in konec je bil, ne samo narod srbski, ampak tudi vsaki spomin njegovega bitja zatreti; zato so ž njim delali huje in grozovitneje od divjih volkov in risov; divjemu Turčinu je bilo vzroka za mučenje in grozovito smrt dovelj samo ime srbsko; zato so nedolžne otroke v zrak metali, pa jih na meče stregli in nabadali; nosečem ženam so ko divji risi trebuhe razparavali, žive ljudí so na ražnji pekli ali jih na kole natikovali; na Srba je kakor na kako žival Turk za kratek čas streljal ter ga za tarčo potreboval. Take in

enake rečí so se godile po Srbii še v početku našega stoletja; posebno grozovite za srbski narod so bile pa tudi še leta 1813 in 1814.

Turkom je nevarnost, ki jim jo srbsko junaštvo in velikost srbskega naroda preti, bila zmirom dobro znana; zato so se oni naroda srbskega zmirom bali, se ga še tudi dandanašnji posebno bojé. Da bi tedaj nevarnost, ki jim je od naroda srbskega zmirom pretila, za vselej odvrnili, so večkrat poskušali narod srbski ali čisto zatreti ali pa poturčiti ga. V ta namen, da bi srbskemu narodu kristjansko vero odvzeli, so jim trupla, kostí in druge zemeljske ostanke svetnikov Božjih, kar se je moglo in dalo, oskrunjevali in pokončevali. Nič jim ni bilo sveto; vse, kar jim je kristjanskega v pest prišlo, so zatrli. Srbski narod ni smel nobene šole imeti; noben zvon ga ni smel še pred kakimi 40 leti k Božji službi vabiti; narod je mogel po šumah (gojzdih) in temninah v zakritji svojega Boga moliti. Vse, kar bi moglo človeka na Boga spominjati in njegov um izobraževati, so divji Turki narodu srbskemu vzeli. Celih 400 let narod srbski ni nobenega učenika imel; celi ta dolgi čas on ni od nobenega druzega Božje besede slišal kakor od svoje proste majke (matere). Prosta majka ga je učila sveti križ delati in Boga moliti; to je bil vès njegov nauk, vsa njegova izobraženost. Pa kar je prosta majka naučila ga, je on zvesto ohranil in junaško branil z dolgo svojo puško in z hanžarom v roki.

Da bi Turek narodu srbskemu tudi vsaki spomin njegove nekdanje slave vzel, mu je vse lepe slavne mesta, trgove in gradove, velikanske kloštre in cerkve, slavne šole in knjigarne in vse, kar so slavni srbski kralji in cari v blagor in slavo naroda svojega povzdignili, požgal in pokončal. Gotovo noben narod evropejski ni toliko trpel, kakor je od neprijatelja človečanstva trpel narod srbski skozi 400 let. Da, on si je s svojim junaštvom zaslužil blagodarnost in zahvalo cele Nemčije, posebno Avstrije, ktero je s svojo krepko mišico pri vsaki priložnosti branil.

Res, da narod srbski zavoljo 400 letnega divjega mesarenja in grozovitega prelivanja svoje in krví neprijatelja svojega je v izobraženosti zaostal; al to ni čudo, temveč veliko čudo je, da je svojo narodnost in svojo vero ohranil.

Pa narod srbski, kolikor je po nemili osodi preteklih časov zaostal, bo kmali dohitel, kajti ima grozno velike, ne samo telesne, ampak tudi duševne močí (sile), kar se vidi iz cele njegove povestnice. In ker so njegove duševne močí grozno velike, je on v kratkem času svoje slobode v napredku na vse straní tolike korake storil, da je veselje. Posebno pod vlado sedanjega kneza lepo napreduje naprej in naprej. Vendar pri vsem svojem lepem napredovanji na vse strani narod srbski vendar le ne pozná še ne fraka, ne rumenih rokovic, ne svitlih čevljev in ne napetih hlač, in visocemu klobuku, širokim krinolinam in malim senčnikom se on še zmirom smeja, ker ga kultura francozka še ni oblizala.

Kakor vsi Slovani je tudi Srbin zmirom vesel, gostoljuben in pobožen; on je miren, nikogar sam ne rani, ampak samo svoje brani; sicer pa tudi rad pleše in gode. Prideš v kako srbsko kučo, če tudi k čisto neznanemu Srbu, ali se vsedeš k njemu v oštarii, te lepo pozdravlja, dobro jutro, dober večer ali kakor je treba, ti voši, potem pa te poprašuje ne samo za tvoj, ampak tudi za počutek tvoje cele rodovine. Kadar Slovenec neznanega človeka sreča, ga tudi pozdravi tako ali tako; če mu je pa znan, ga k večemu popraša: „kako ti je?“ „si zdrav?“ itd. Srbin pa tudi čisto neznanega človeka popraša: „kako si?“ „kako ti otac?“ „kako ti majka?“ „kako ti deca?“ (otroci), „kako ti žena?“ „kako ti bratje?“ „kako ti sestre?“ itd. „Si li zdrav?“ „So vsi zdravi?“ itd. Mu odgovoriš: „hvala Bogu, jaz sem zdrav, vsi smo zdravi“, tudi on Boga hvali in pravi: „Hvala Bogu, to mi je pač milo, da ste vsi zdravi!“ Mu pa odgovoriš: „Otac mi je umrl, dete mi je umrlo, žena mi je bolna“, ali povej mu kar ti bodi žalostnega, Srb ti bo pri žalostnem odgovoru globoko zdihnil, ti bo žalosten obraz pokazal in se bo Boga moleč in za milost Boga proseč ponižno prekrižal in ti bo začel upanje na Boga dajati in govoriti: „ako Bog dá, bo zopet vse bolje itd.“ Tako mene skoraj vsaki dan Srbi po Topčideru in po Belem gradu, ki smo si bližnji sosedje in se vrlo dobro poznamo, pozdravljajo in izprašujejo. Če se srečamo zjutraj, si vošimo dobro jutro, na to pa Srb precej popraša: „kako ste?“ „kako vam deca?“ „kako vam gospoja?“ itd., „ste li zdravi?“ itd.

Ko sem predlanskem v Srbijo prišel in me je prvi Srbin, ki ga še nikdar nikoli nisem videl, tako pozdravljati in izpraševati začel: „kako si?“ „kako ti deca itd.“, sem si mislil, da sem naletel le na radovednega človeka, ki hoče vse iz mene izvediti; pa kmali vidim, ko obiščem druge svoje tukajšne sosede, da to ni nobena radovednost, temveč lep običaj naroda srbskega, in ta navada mi sedaj kaj dobro dopada.

Srbski narod ima lep kristjanski običaj, da za vsako tako reč, ki jo vidi ali jo govoriti sliši, ki pa njegovim očém ali njegovim ušesom ne dopada, ali ki je njemu in vsakemu poštenemu človeku zoprna, Boga ponižno za milost prosi in se prekriža. Sliši on mlade ljudí razujzdano govoriti, ali vidi njih sramotne dela, on globoko zdihne, se ponižno Boga za milost proseč prekriža rekoč: „da Bog se jih usmili! da jim Bog oprosti!“ Če vidi Srbin kako čudno reč, ktere še nikoli ni vidil in jo tudi razumeti ne more, na primer: če vidi po Belem gradu kako ko zvon sv. Ivana v Moskvi široko judovsko krinolino se počasi in šopirno memo sebe valiti, se ji on ponižno, kaj bi rekel, plašno umakne, jo strmo gleda, se prekriža in zdíhne: „Da Bog se čuva!“ Napadeš po krivem Srbina, se on prekriža rekoč: „Tako mi Boga!“ „za Boga!“ „tako mi Bog!“ „tega nisem skrivil“ (pregrešil).

(Dalje prihodnjič.)

Lepoznansko polje.

Spomini.

(Dalje.)

Na spomlad pa in poleti smo šli s staro osemdesetletno babico in staro pesterno Ančiko — tadaj otrokom še niso dajali otrók za varhe — po rože v Drník ali na kmetijo v staro vas, da smo vence spletali za kapelico pa za britko martro in dve tabli matere Božje in sv. Joahima in Ane. Vedil sem za prve rumene piskrice, za bele zvončke, rudeče soldate, dišeče vijolice, in nebeško sive štingelce, podobne hijacintam; pa še za nektere druge, ki jih menda nikjer drugod ni; saj jaz jih nisem nikjer drugod več našel, kakor na meji v grmovji proti Lopatni, kjer je zdaj neki lepa njiva, in tistih rož tudi nikoli več ne bo — kakor tistih let ne, ko sem jih trgal!

Nekterikrat sem se zgubil v leščini, enkrat v rži, da so me do mraka iskali in našli s celim snopom rož spijočega poleg njive, enkrat pa v mlaki, iz ktere smo platno škropili, — angeljc varh ima pač dosti opravka. Babica so znali lepe vence spletati, in Ančika je vedila mnogo lepih storij, mati pa so prinesli grozdja in kruha ali kaj druzega, in kadar me je Ančika nesla trudnega čez pečovje iz stare vasí memo Turkovega brega, je mi

dostikrat rekla: „Jeli kadar boš velik, jaz pa že staro bable, mi boš pa kupil tobaka!“ — Sirota! Bog Ti daj nebesa; že davnej počivaš, menda že več kot trikrat prekopana. — Ali sem našel kako grilovo luknjo, in brž sem se lotil in z biljco bežal, prepevaje: „Murček, murček, bale vèn, s črne mlake vina voz't.“ In če je na enkrat pribegnil in pred hišico obstal, sva se sama sebe vstrašila; jaz sem odskočil pred črnim konjičem, in murček je urno smuknil v luknjico nazaj, in ni ga bilo lahko brž več na svitlo.

Domá pa! — — ah kako sem bil srečen, če sem smel materi kako skledico, ali žlico, ali vode prinesti, al kadar smo popoldan pred pragom za večerjo krompir strgali, ali ogurke (kumare) lupili, ali fižol lušili, pa je prišel stari sosed, rajni Lesjak. Še ga vidim, če je ravno trideset let, kako jo primaha po dvorišču doli, široko stopaje, hlačice komaj do ledja, rudeč lajbič, čamar iz lesičje kože, široko, škorjevo, grbančasto lice, — počasen, odkritosrčen in pošten, skoz in skoz še mož po stari šegi, kakoršni čedalje bolj zginjujejo. Če je za mizo na stolu sedel, ne na klopi, je stol vselej za eno stopinjo od mize stal, krožnik pa za dva pednja na mizi, tako, da je bila vselej „cela rajža“, kadar je možek po žlico juhe ali kosček mesa segel. „Gruml aml! Bog žegnaj!“ je bila njegova prislovica, in vselej smo ga bili veseli; mati so mu prinesli v poliču vina; on pa je vedil iz bogate torbe svojih skušinj marsiktero modro povedati, pa meni tudi kako storijo od kače s krono, pa od deklice, ki je devet duš rešila — in koliko jih je znal! Škoda, da sem jih veliko pozabil.

Še ena oseba iz tistih časov mi je posebno v spominu, tista ženka namreč, ktera pod veliko pečino v Savi z velikimi bukvami in sakom otroke prestrega in v hiše donaša. Imela je rajnka „Pumerca“ ali kakor so ji rekli „mater dolorosa“ tudi svoje posebnosti, kakor jih imajo te baže dohtarce povsod; posebno rade komandirajo, kritizirajo (posebno duhovne gospode, ki na novo pridejo) in pač vsako reč bolje vejo. Al v veliki časti smo jo imeli, mi otroci pa še najbolj; neki čuden nimbus ji je poseben respekt pri nas pridobil in ohranil, da, ko smo že iz viših šol domú prišli, smo ji vselej šli svoj kompliment delat, in ji še dolgo časa roko poljubovali. Kako ponosno veselje je imela, če je na novi maši poleg svojih „rakov“ sedela. „Bog Ti daj dobro!“ ji gotovo vsak želí. (Dal. prih.)

Deželni zbori.

Deželni zbor kranjski.

V seji 4. sušca podpira najpred g. Derbič svoj predlog zavoljo prenaredbe rekrutne postave. On pravi, da rekrutna postava je bila precej, ko se je oklicala, od ljudstva nejevoljno sprejeta, ker je na več strani nepravična in trda, ker se pri njenem izdevanji ni skor prav nič na kmetiški stan gledalo itd. Sicer meni, da bi sploh vsak, kdor je za to, moral vojak (soldat) biti in da z dnarjem bi se ne smel nikdo odkupovati, ker krv ne more na prodaj biti. Nepravično je to, da je edini sin le takrat vojaščine prost, če je oče že 60 let star ali sicer za delo nesposoben; po tem takem mora edini sin vojak biti, če je oče le 59 let in 364 dni star. Dalje je tudi pri nas pametna navada, da oče svoje posestvo za gospodarstvo najpripravnišemu svojih sinov izročí, na kar se ta postava prav nič ne ozira, in tako se velikrat naključi, da je oče primoran, svoje posestvo izročiti tistemu, kteri mu zadnji od vojaščine ostane, kteri je pa včasi tudi najmalopridniši, in tako se lepo gospodarstvo, ktero je poprej vladalo, pokvari in cela rodbina na kant spravi. — Tudi dijakom (študentom) je ta postava neugodna, ker je oprosten le tisti, ki ima spričevalo prav dobro ali odlično. Če pa vemo, kako se vjame včasih „prav dober klas“ in da to odvisuje dostikrat le od „dobre volje učenikove“, se pač vidi, kako nepravična je rekrutna postava tudi od te strani. Dalje zahteva, naj bi se oprostenje tudi nad tehnike, kteri so za naše obrtništvo tolike veljave, raztegnilo, kar se do zdaj ni zgodilo; ravno taka se godí tudi mestjanskim rokodelskim sinom, kteri postavno tudi niso oprosteni. Komisije, ki potujejo po deželi zavoljo pretresovanja, kdo naj se oprostí, kdo ne, so čisto nepotrebne. Zato nastavi predlog, naj se odbor izvoli, kteri naj načrt izdela, po kterem naj se vlada prosi za novo rekrutno postavo. Predlog se z živo pohvalo sprejme in izvoljeni so bili v ta odsék gospodje: Derbič, Mullej, Koren, Guttmann in Gustav grof Auersperg. — Potem pride na vrsto nasvèt deželnega odbora, naj zbor vladi reče, da ne prevzame posilne delavnice (Zwangsarbeitshaus) v svoje gospodarstvo tako dolgo, dokler vlada ne dovoli, da deželni odbor voli oskrbnika. Gospod dr. Zupan je poročnik in krepko zagovarja to pravico, da deželnemu zboru gré po deželni ustavi ta pravica, ker delavnica je čisto deželna naprava, v ktero državna kasa ne plačuje vinarja, in ker mora deželi vse na tem ležeče biti, da se vpelje dobro gospodarstvo v tej hiši. — Vladni komisar c. k. deželni svetovavec g. Roth pa zagovarja to pravico vladi, in med drugim pravi, da gospodarske zadeve niso prve v tej lenúhe pokorivni hiši, ampak prvo je skrb za potrebni strah teh ljudí in njih zboljšanje. Ko še govorijo gospodje: Guttmann, Brolih, dr. Toman, dr. Zupan, bar. Apfaltern (ki se čudi, da tako malo hiši prislužijo lenúhi) in dr. Bleiweis (ki se čudi, da se v bolnišnici toliko ribjega sala potrosi, kakor da bi ga pokorjenci v zabelo rabili za fižol itd.), se sprejme predlog deželnega odbora, da se ne prevzame ta delavnica tako dolgo, dokler ne dobí deželni odbor pravice, da si sam po svoji volji voli oskrbnika.

V seji 6. sušca je prišel v pretres nasvèt deželnega odbora zarad povračila vojaške priprege. Poročevavec g. Ambrož nasvetuje, naj se ta reč denarnemu odséku izroči, temu se pa vladni komisar zoperstavlja; pa vendar se poročevavcov nasvèt, kterega tudi gosp. Brolih podpira, brez ugovora sprejme. Dalje omeni gosp. Ambrož most, kteri bi se imel pri Krškem čez Savo napraviti in nasvetuje, naj se tudi ta reč denarnemu odboru izroči. Deželni odbor je nasvetoval, naj se napravi med Krškem in Vidmom most čez Savo in zato dolg napravi, kteri se bo z zneski vsakoletne mostníne leto za letom poplačeval. Gosp. Mulej meni, naj se izdelovanje mosta kaki delniški družbi (družbi na akcije) proti tem pogojem prepustí, da bo ona 50 let pravico imela mostnino pobirati; po tem takem se deželno premoženje ne bo brez potrebe tratilo. Naposled se ta predlog denarnemu odboru v pretres izroči. Gosp. Ambrož oznani tudi poročilo zavoljo naprave mosta pri Ratečah, kteri se tudi denarnemu odseku izročí. — Gosp. Pinter iz Kočevja piše, da stopi iz deželnega zbora. Skrbelo se bo, da se kmali izpiše nova volitev.

V seji 9. sušca se je začel pretres vladnega predloga zastran patronatov cerkvenih, ki pa je bil še le v drugi seji do konca dognan; o kteri prihodnjič več. V petek pride realka ljubljanska na vrsto.

Govor gosp. dr. Toman-a v deželnem zboru 24. februarja o davkovskih zadevah.

(Dalje.)

Dokler so povikšani davki samo pobirali precej vse tisto, kar je zemlja rodila, molčala je naša dežela, mol-

čali so tudi stanovi: ali ko je prišel za trdno veljavni kataster, ki je nevarno dotikal se tudi istine (kapitala), tedaj so stanovi za deželno blagost pošteno skrbeli in mislili, da morajo tacih davkov po svoji dolžnosti braniti se v mnozih ugovorih in odsvetih, v mnozih sklepih deželnega zbora in tudi v prošnjah. Take pisma so šle do Nj. Veličanstva 26. junija 1839, 11. junija 1840, 22. maja 1841. Posebno so pa menili tadanji deželni stanovi, da se vpreti morajo tačas, ko je za trdno veljavni kataster na deželo položil tako neprimerne bremena; toraj so leta 1844 Nj. Veličanstvu, cesarju s toliko krepkostjo podali prošnjo, ki je bila tako obširno in zadostno razložena, da mi ni treba druzega, kakor da iz nje vzamem najvažnejše stvarí, s kterimi bodem danes po toliko letih zopet podpiral svoj nasvèt. Za to pismo se moramo zahvaliti domoljubju in izurjenemu peresu prečastitega grofa Antona Auersperg-a, ki danes med nami sedí, in ki gotovo to reč prične tam, kjer je nekdaj bil jenjal. (Dobro, dobro!) Ne strpím, gospôda moja! da bi začetka tega pisma ne bral od besede do besede. Tako-le je: „Vaše Veličanstvo! Zvesto pokorni stanovi v zadnjem deželnem zboru 11. septembra lanskega leta (1843) na svojo veliko žalost pri najvišem zahtevanji prvič niso pokazati mogli tiste radovoljnosti, kterа je navadna bila dozdanjim kranjskim deželnim zborom, ko so slišali, koliko bode treba plačevati davka zavoljo razdelitve po katastru za trdno veljavnem, po kterem je naša dežela poskočila s 535.731 gold. $11^3/_4$ kr. na 682.547 gold. 34 kr., da bode toraj morala 146.816 gold. $22^1/_4$ kr. več plačevati. Čutili so, da jih opominja vest pred očmí Vašega posvečenega Veličanstva in pred vso deželo, za ktero jih je poklical zakon (postava), da bi skrbeli, kar se tiče njenih davkov, naj se trdno upró tolicim davkom, ki na omahljivo, negotovo podlogo oprti, zares morajo deželo čisto pod zlo spraviti, če ostanejo, kakor so potrjeni.“

Moja gospôda! tako so govorili stanovi kranjske dežele; mi pa, ki smo narodovi zastopniki, mi, ki tudi vidimo, kaj ljudstvo trpí, ne smemo nič manj odkritosrčno, nič manj razločno povzdigniti glasú, kar se tiče povikšanih davkov, in sicer zavoljo dveh rečí, ker je namreč od tistega časa v deželo prišlo toliko novih davkov, in ker nam je zadnji državni zbor neposredne davke tako hudo povikšal, kar je tudi potrdilo Nj. Veličanstvo presvitli cesar. Zares, kdor vidi vse te neprimernosti v davkih, mora precej biti prepričan, kako jako silno treba je, da se naši deželi pomaga, ako nočemo, da nas pritisne tak čas, v kterem nihče več ne bode mogel davka plačevati, če ne bode preganjan, če mu ne bodo eksekucije dajali, rubili in prodajali mu blaga, tako, da bode moralo vse posestvo potlej ostati vladi, kteri bodo morali služiti za težake tisti, ki so zdaj sami posestniki. (Živa pohvala. Klicanje: prav res.) V tem pisanji, kterega sem že bil opomnil, premišljal je visoki deželni zbor, ali prav za prav g. pisatelj, kolika neprimernost je v davkih, kar se tiče te stvarí same na sebi, in kar se tiče njene ozirnosti (relativnosti). To pisanje pa je popolnoma vredno vere, ker so v njem vse rečí take, za ktere se vidi precej, da niso nalašč, pazljivo, s trudom nabrane, ampak popisane tako, kakor so se povsod ponujale same od sebe. Naši čisti zneski so že sami na sebi in tudi ozirno prehudo cenjeni. Ker se pa stanovitni kataster opira na čisti znesek, potem se lahko vé, da zemeljski davki morajo biti preveliki.

Da je cena čistih zneskov previsoka že sama na sebi, to se lahko pokaže tako-le: v §. 192 tistega poduka, po kterem je kataster sostavljen, naravnost beremo, da se mora gledati, za koliko je to ali uno šlo v najem, koliko je bilo kdaj cenjeno, za koliko je bilo prodano. Če najem tudi vselej prav do zadnjega peneza ne pové, koliko je vrednosti, vendar se po tem potu lahko prešteviili, koliko je po priliki vredno to ali uno zemljišče, in koliko daje užitka, ker najemnik (štantman) plačuje samo zakupščino (štant) brez kacih druzih bremén. Vzelo se je tedaj več tacih v najem (štant) danih zemljišč, in pogledalo se je, kaj pravi kataster. V katastru so bili zapisani čisti zneski dvakrat, celó trikrat veči, kakor bi se bili mogli prešteviliti (prerajtati) po denarjih, kolikor jih je na leto plačeval najemnik (štantman). Vidi se iz tega, da te zemljišča ne plačujejo po $17^{47}/_{60}$ od sto, kakor je bilo postavljeno, da bi se imelo plačevati pri zemljišnem davku; ampak dajati morajo po $41^{13}/_{30}$ ali morda še celó po $82^{23}/_{30}$ odstotkov. Od čistega zneska tedaj ne gré plačevati po $17^1/_2$, ampak po 41 in 82 od sto; tako se godí posebno pri gojzdih in pašnikih. Če se pa kataster primeri sodbenim cenitvam (šacilom), vidi se tudi tukaj, da je v katastru čisti znesek štirikrat veči kakor v sodbenih cenitvah; da se toraj mora zemljišnega davka plačevati po 28 in 29, pa ne po 17 od sto. — Enaka neprimernost se vidi iz prodajil. Kadar se kaj prodá, naredí se trdna pogodba med prodajavcom in kupcom, in če se pogleda, za koliko je šlo v denarje to ali uno zemljišče; če se zemlji tudi prišteje poslopje in vse, česar je treba pri gospodarstvu, potem se lahko za trdno vidi, koliko je vse vkup vredno prav za prav. Če se pa dalje pogleda, koliko je treba plačevati davka po katastrovem čistem znesku, potem se pokaže, da ima za stanovitni kataster v sebi zapisan čisti znesek trikrat veči kakor prodajilo; da je treba pokladati po 34 in 60, pa ne po 17 od sto zemljišnega davka. To pisanje ima še mnogo druzih splošnih opomb, kar se tiče neprimernih davkov, tako na pr. beremo, da so ljudje več zemljišč popustili, ker so bili davki tako visoki, da jih nikakor ni bilo zmagovati. Bere se izgled iz krškega okraja cerkljanske srenje, kjer je nekdo bil kupil zemljišče za 8 gold., davka je pa moral plačevati po 7 gold. 34 kr. na leto; bere se drug izgled, v kterem je zemljišče bilo kupljeno za 13 gold. 13 kr., zemljišnega davka pa je bilo po 12 gold. 45 kr.; tretji izgled, ki pripoveduje, da je zemlja bila kupljena za 12 gold., in davka je bilo po 7 gold. na leto. Tacih izgledov je še več, posebno po Dolenskem.

Pa zemljišni davki niso le sami na sebi preveliki po Kranjskem, kar se je tukaj do dobrega izpričalo, ampak pokaže se tudi jako čudno, koliko so previsoki, če Kranjsko primeriš druzim deželam; da toraj ni lahko razumeti, kako je bilo mogoče, da se je ohranila na veliko škodo naši zemlji do današnjega dneva taka neprimernost med Kranjsko, Koroško in Štajarsko. Naša dežela je na začasni kataster dajala 535.731 gld. $11^3/_4$ kr. zemljišnega davka na leto; na kataster za trdno veljaven pa je morala po 146.816 gld. $22^1/_2$ kr. več na leto plačevati; al Koroško je potem po 152.150 gold. menj zemljišnega davka zadevalo na leto, in tudi Štajarsko je po 131.515 gold. na leto menj plačevalo kakor poprej. Če se tedaj kranjski davki pred in med katastrom primerijo koroškim, in če 146.816 gld., kar mora Kranjsko več od Koroškega na leto dajati, prištejemo tistim 152.150 gld., ktere Koroško menj od Kranjske na leto plačuje, vidimo, da na Kranjsko pride vsako leto nad 300.000 gld. zemljišnega davka več kakor na Koroško, in to je zneslo v zadnjih 20 letih 6 milijonov. (Začudenje po dvorani.) Moja gospôda! koliko bi se bilo s temi 6 milijoni dalo narediti za obrtnost, za kmetijstvo, koliko za omiko in druge potrebne učilnice po deželi? Zakaj moramo povsod biti zdaj tako varčni? (živa pohvala v zbornici in med poslušavci); zakaj nam je na vse strani tako stiskati, da ne moremo storiti, kar od nas hoče imeti

izobraževanje, napredek, omika in svoboda? (Dobro! dobro!) Naše moči so nam odpovedale; ne moremo si več pomagati, ker stojimo nad breznom velike deželne stiske, ako ne bode temu deželnemu zboru mogoče dobiti zlajška po vladarjevi milosti, po modrosti naše vlade in zakonodajcev. (Živa pohvala v zbornici in med poslušavci.) Ako se ta reč dalje premišlja, čuditi se je treba, kako je to, da na kataster, ki je za trdno veljaven, mora samo ljubljansko okrožje (kresija) plačevati zdaj več davka kakor poprej vsa dežela. V začasnem katastru je bilo pisano, da ima Kranjska po 1,063.670 gold. čistega dohodka, in plačevala je po 535.731 gold. zemljišnega davka; toda v katastru za stanovitno veljavnem stojí, da ima po 3,858.130 gold. čistega dohodka, in davka mora pokladati po 682.547 gld. Za ljubljansko okrožje v začasnem katastru beremo, da ima 433.273 gld. čistih dohodkov, potlej pa so zapisali, da ima 1,278.961 gold. čistega dohodka. Če toraj le-ta zadnji znesek primeriš tistim 1,063.670 gld., kolikor je bilo postavljeno, da je imela poprej vsa dežela čistega dohodka, vidiš,da pravijo, da ima zdaj samo ljubljansko okrožje za 215.291 gold. več dohodkov, kakor je imela poprej vsa dežela.

Dopisi.

Iz Trsta. B. — Čitalniški odbor je že razposlal oznanila, da bo v spomin sv. Cirilu in Metodu 9. dne t. m. zjutraj ob 9. uri maša v novi cerkvi sv. Antona, zvečer pa slovesna beseda. Al c. kr. policija pozove jednega gosp. voditeljev in mu naznani, da ne dovoli maše, ker to bi bila prevelika demonstracija, ktera bi utegnila Bog vé kakoršne nasledke imeti. Čitalnični voditelj zahteva pismeno prepoved in jo tudi dobí. Drugi dan prekliče odbor slovesnost, c. k. policijno pismo pa spravi v čitalniški arhiv.

V Gorici 7. sušca. Tisočletnica prihoda sv. Cirila in Metoda med Slovane, ki bi se bila imela tudi v naši čitavnici 9. dne t. m. obhajati, odložena je za ugodniši čas, do prihodnjega poletja. Ako ne bo kacega zadržka, mislimo ob sv. Mohorji, mesca julija, primerno cerkvenonarodno slovesnost napraviti in ob enem dvojni spomin obhajati: pokristjanitve, namreč, naših zahodnih okrajin (po sv. Mohorji pred 1800 leti) in vzhodnih slovenskih in druzih slovanskih dežel po sv. Cirilu in Metodu. — V nedeljo 15. marca, ob 7. uri zvečer, bo v naši čitavnici „beseda.“ — Preuzvišeni vladika djakovaški gosp. J. Strosmajer so ji podarili 100 gold.

Odbor goriške čitavnice.

Iz slovenskega Štajarja. D. — Novi naš knezoškof opominjajo prav lepo v svojem prvem pastirskem listu nemško in slovensko stran doljnega Štajarja k vzajemni spravi, k miru in ljubezni med seboj. Razmere med tema dvema strankama pa žalibog! niso še po vsem take, da bi te lepe besede kar meso postale. Naj je le pravica na vsaki strani, pa bo vse dobro! Domoljubje se sicer mora možko glasiti, kjer s samim tihim zdihovanjem: „Domovina — ljubim te!“ se nič ne opravi. Narod slovenski potrebuje žive — djanske ljubezni. Sveta naloga je tedaj tistih mož, kterih beseda kaj veljá, da se za pravice po Njih Veličanstvu vsem avstrijanskim narodom enako zagotovljene na postavni poti tako dolgo potezajo, dokler vsak narod nima kar mu gré — enakopravnosti. — Dobili smo pa gori omenjeni pastirski list v nemškem in slovenskem jeziku. Oba sta si z ozirom na jezični lišp in obliko močno razločna. V nemškem listu se kažejo knezoškof, rekel bi, v svojem škofovem ornatu, v slovenskem pa v navadni vsakdanji obleki. Ker pa s tem viši pastir nekako nižjo stopnjo omike svojih slovenskih ovčic priznavajo, se je nadjati, da bodo tudi dosledno ravnali, in posebno za omiko brez svoje krivde zaostalega slovenskega naroda skrbeli v duhu rajnega Slomšeka, ki so se vsi darovali za blagor njegov.

S Pivke. H. — Pretečeni pondeljek je tudi v tukajšni strani ogenj veliko škodo napravil in sicer ne daleč od predjamskega grada v vasi Bukevje v studenski fari, ki šteje kakih 3 zlo na kupu postavljenih hiš; ob dveh popoldne rečenega dné se pokaže plamen pri neki hiši; ker je vse suho, nekoliko še veterno, se požar kmali razširi, in 14 pohištev pokončá, še kacih troje živinčet gré pod zlo. Velika sreča, da ogenj ni več požrl. Nekteri teh pogorelcev so bili s svojimi pohištvi zavarovani, nekteri pa ne; bodi si pa tudi kdo zavarovan, razun pohištva mu je po ognji tudi na druzih rečéh velika zguba. Zatega voljo smemo usmiljene dobrotnike prositi, naj se ozrejo s svojo pomočjo tudi na te reveže! — Na Pivki in pod Nanosom se pač revščina sedanjega časa hudo zná in čuti; letine niso bile najboljše, zaslužka ni nikjer, davki so silni in drugi izdajki so veliki. Sèm ter tjè se bere kaj o tej strani v časnikih — pa naj bi ne bilo za samo grajanje, ne za samo spodbadanje, naj bi bila tudi kterikrat kaka djanska pomoč. Na pr. zastran šolskih rečí se je že več pisalo, kaj da o tistih pomanjkuje na Pivki; k tistemu bi se še smelo pristaviti, da pomanjkuje pripomočkov za mladenče, kteri bi želeli više šole obiskovati, ni je nobene štipendije za kacega dijaka na doljni in gornji Pivki. Glejte, od kodar pridejo kaki berači na Kranjsko, bodi si tudi iz ptuje dežele, iz Švajcarskega ali iz Belgijskega, ne vračujejo se prazni domú; za domače potrebneže pa se ne godí vselej tako. Kako šolo, kako bolnišnico v domačii sezidati je tako in še veliko bolj tehtno, kakor kak samostan v ptuji deželi; in vendar koliko in kako dolgo se pretresa že naprava více realke, ali pa razširjenje bolnišnice v Ljubljani, in še vsa ta reč nikamor ne kaže! Še težje se razodeva, kadar se vpraša za kako šolsko ali drugo dobrotno napravo za posamezne srenje po deželi. Kako veselo, kako spodbudno bi bilo, naj bi se večkrat slišalo ali bralo: ta dobrotnik je toliko daroval za realko, uni toliko za bolnišnico, za šolo v tem kraji se je toliko nabralo, za šolo v unem kraji toliko. Pa tudi kako potreba bi bilo tacih dobrotnikov; saj domače moči, domači skladi ne premorejo vsega v vsakterem kraji.

Iz Ljubljane. — V nedeljo, na predvečer godú sv. Cirila in Metoda je napravila tudi naša čitavnica slovesno „besedo“, s ktero je pokazati hotla svojo živo hvaležnost sv. apostoljnoma, ki sta zraven tega, da sta Slovanom pred 1000 leti prižgala zveličavno luč sv. vere, položila tudi temelj našemu slovstvu. Da se vredno praznuje ta spomin, je gospod dr. Toman, prvi stopivši na oder čitavnice in omenivši pismo mariborskih Slovencov, izrekel željo, naj se ustanovi „matica slovenska“, ki izdaja knjige (bukve) za omiko naroda in povzdigo slovenskega slovstva. Sveta vera je tudi vir omike národne; zato se matica prav tesno ujema s tisočletnico, ki jo obhajamo danes. Navdušeni pravoklici so bili znamenje, naj bi se z letošnjim letom pričela matica slovenska kot nevenljiv spominek letu 863.*) — Potem je sledila beseda z dvema krasnima koroma, ki jih je vodil gosp. prof. Nedved; eden je bil na Vodnikove besede po gosp. dr. Benj. Ipavcu zložen pod naslovom „Ilirija oživljena“, drugi pa, ki so ga mogli gospodje pevci celó dvakrat peti, je bil češki kor Knittelov „Šablenka brušena“. Med tema koroma je bral

*) Še en spominek pa, želimo in zahtevamo, da se odsihmal postavi našima apostoljnoma, namreč naj ju pratika naša, ki ju je dosihmal nekako čudno popolnoma pozabila, postavi v vrsto, ki jima gré, in ki jima jo stavi tudi naše „Proprium sanctorum.“

dr. Jan. Bleiweis „Črtice iz življenja sv. Cirila in Metoda“, ki jih je za današnjo slovesnost spisal gosp. Fr. Levstik. Društvo je pazljivo poslušalo mično sostavljeni spis in ves primeren današnjemu večeru, kteri na svojem koncu skoz in skozi resnične besede izgovarja, da — ako bi bila Slovanom osoda odnekdaj milejša bila — da bi imeli Slovani na podlagi svojih apostelnov že dolgo en književen jezik. — Sedaj pa se je „beseda“ preobrnila v gledišče, ktero je vpeljala šesterica vrlih naših gosp. muzikov, ki so bili z glasno pohvalo sprejeti. Vse je že radovedno čakalo, kdaj da se bo zagrinjalo razpélo in prav lično in okusno napravljeno gledišče odprlo. Kar pozvoní zvonec — in odpre se oder „Zvesti do smrti“ ali „vdovi in vdovcu“ — kratkočasni igri, ki jo je že pred več leti dr. Jan. Bleiweis svobodno poslovenil po nemški Holbeinovi. Igrale ste dve gospodičnji: ena do smrti žalostno vdovo, druga pa veselo, nagajivo prijatlico njeno, — en gospod tudi do smrti žalostnega vdovca, drugi pa šaljivega njegovega prijatla. Igra je težka, zlo težka, al res da prav izvrstno so vsi dovršili svojo nalogo. Če pa vendar gospodičnjam dajemo prednost, ne storimo to iz „galantarije“ same, ampak zato, ker moramo pravični biti in pomisliti, da dosti težje je ženstvu stopiti na oder očitni kakor možkim. Vsi četvorki tedaj čast in hvala — še posebno pa domoljubima gospodičnjama! Še nekemu gospodu bi radi očitno hvalo dali, ki je sicer nevidljiv, pa z izurjeno roko vodil celo igro; — al ker se je sam skril pred svetom, se tudi mi nočemo dotakniti ponižnosti njegove. Ni nam treba po vsem tem še dostavljati, da je bila igra z enoglasno pohvalo sprejeta; vendar pa si ne moremo kaj, da bi ne razodeli radosti svoje nad tem, kako lepo in lahko se v čitavnici naši izpeljujejo vse veselice, — pa zakaj nek? — zato, ker vse srca navdaja le eno čustvo: domoljubje živo.

— Ko je v pondeljek zjutraj ob 6. uri se v predmestji trnovskem že praznovala sv. maša v spomin godú sv. Cirila in Metoda, je bila v veliki (stolni) cerkvi slovesna sv. maša ob 9. uri. Vsa cerkev je bila polna mestjanov in mestjank različnih stanov, ki so prišli obhajat veliki praznik slovanskih apostelnov. Visokočastiti general-vikar in prošt gosp. Anton Kos so peli sv. mašo in nazadnje „Bog Tebe hvalimo.“ Na koru pa so peli naši častiti gospodje bogoslovci in sveto obhajilo spremljevali s svojim izvrstnim petjem v latinski in slovenski besedi tako, da vse srca so bile zares povzdignjene v visoki pomen današnje Božje službe; peli so latinsko mašo Kamilo Mašekovo; slovenske pesmi pa vmes so bile „Upanje“, besede Leop. Klinarja, „Slava“, spevana sv. Cirilu in Metodu, besede Matija Majarja v „Novicah“ leta 1860, in pa „Bog“, besede Mir. Vilharja; vsem tem pesmam je napeve zložil mnogozasluženi vodja g. pevcov bogoslovcov gosp. Dragotin Klinar, kteremu se srčno zahvalujemo za ta prelepi dar.

— 22. dne p. m. je tukajšno društvo za dnarno pripomoč obrtnikov imelo svoj letni veliki zbor. Okoljšine so bile krive, da nismo po naši stari navadi naznanili brž, kaj se je godilo v tem zboru, v kterem je razun mnogih častnih udov, med njimi tudi deželni glavár baron Codelli, bilo pričujočih nad 100 djanskih družbenikov — očiten dokaz, da družtvo to ne životari samo, ampak da živi krepko in čedalje bolj napreduje v korist tistim obrtnikom in rokodelcom, ki se v dnarni stiski obračajo v pomoč njegovo. Mnogozasluženi vodja tega društva gosp. Horak je potem, ko je zboru naznanil prijazni dopis Njih ekscelencije c. k. deželnega načelnika barona Schloissnigg-a, naznanil delavnost društveno v preteklem letu, iz ktere se vidi, da je društvo to leto 141.839 gold. in 31 kr. na pósodo dalo in na pósodi pustilo. To je lepa pripomoč. Posojila pa, ki so jih družbeniki sami družbi dali, so znesli konec leta 33.272 gold. Lastno družbeno premoženje se je povzdignilo že do 3796 gold. Tudi lepo znamenje dobrega gospodarstva. Čuditi se je po vsem tem res, in pravična je pritožba gosp. vodja v svojem začetnem govoru, da ljubljanska hranilnica (šparkasa), ktere dolžnost je vendar, da podpira občekoristne deželne naprave, odrekuje še zmiraj svojo pripomoč temu društvu, čeravno ji je zagotovilo 10krat vse, kar bi mu posodila! — V lanskem zboru za pretres družbenih računov izvoljeni odsék je po gosp. Šventnerju naznanil, da je vse v najlepšem redu našel. Z veliko večino glasov so bili v gospodarski odbor zopet voljeni gospodje: V. Rudholzer, Blaž Vertovc, Juri Freyberger in Mat. Schreiner, — v odsek pa, ki ima račun preteklega leta pregledati, gospodje: Miha Pakič, Jože Šventner in Ferd. Bilina. — Letošnjemu letopisu so pridjane sedanje društvene pravila (štatute) v nemškem in slovenskem jeziku, ki jih je prav na kratko in jasno osnoval društveni pravdosrednik gosp. dr. Etbin Costa, lanski zbor sprejel in c. k. vlada potrdila.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Današnji novičar je kratek, ker ni dosti važnih novíc po svetu, razun poljskega boja, o kterem se pa tudi nič prav gotovega ne vé, ker eden pravi tako, drugi tako; toliko je resnica, da se punt čedalje bolj širi. Plemenitaži se ga še ne udeležujejo, ker nek čakajo, da general Visoki prevzame vojskovodstvo. Garibaldi je pisal poljskemu generalu Langievič-u, naj skusi, da plamen seže čez celo nekdanje Poljsko. Pravijo, da veliki knez Konštantin zapustí Varšavo in da ga bode začasno namestoval princ Aleksander Heski. Angležka in francozka vlada ste se že ločile in vsaka po svoje obdelujete ruskega cara, da bi dal Poljakom ustavo, ki jo jim je dal Aleksandar I. Vidi se iz vsega, da klopčič je še zlo zamotan. — Francozom se grozno slabo godí v Meksiki; Meksikanci jih tepejo, da je kaj; da bi pa Napoleon te rane skril Francozom, se dela, kakor da bi zdaj Francoz moral svoje očí imeti le na Poljsko obrnjene. — Sliši se, da komisija na Dunaji, ki snuje novo deželno ustavo za Beneško in Lombardijo, bode svoje posvetovanja o tem sklenila v drugi polovici tega mesca. — Pretresovanja ogerskih zadev, ki so bile zlo žive poslednji čas, so na enkrat spet omolknile; podoba je, da ostane vse pri starem, dokler se ne sklene, kaj bo z deželnim zborom erdeljskim. — Svetli škof diakovaški Strossmajer so matici slovaški, ki se je nedavno z višim vladnim dovoljdnjem ustanovila, podarili 1000 gl., čitavnici reški in pa goriški vsaki po 100 gold. — Govorí se, da so se razmere med avstrijansko in srbsko vlado spet nekoliko na bolje obernile in da v Beligrad pride zopet konsul avstrijski. — Čudna novica se je nenadoma brala po časnikih, da kardinal Antonelli, prvi minister papežev, se je hotel službi svoji odpovedati, pa sv. oče niso v to dovolili. Zopet se govorí o nevarni bolezni papeževi; al to se govorí vsaki čas, kadar od kodar koli sapa pripiha zastran Napoleonove armade v Rimu.

Kursi na Dunaji 10. marca.

5 % metaliki 75 fl. 30 kr.	Ažijo srebra 14 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 81 fl. 65 kr.	Cekini 5 fl. 57 kr.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.